SUPPLEMENT

TO THE

BOMBAY GOVERNMENT GAZETTE.

Published by Authority.

MONDAY 30TH MARCH 1863.

PROCEEDINGS OF THE LEGISLATIVE DEPARTMENT, BOMBAY.

MARATHI TRANSLATION

OF

Report of the Select Committee appointed to consider and report upon a "Bill for taking a Census of the Bombay Presidency."

मसुद्यांत कमिटीनें कांहीं शब्दांचे फेरफार केले आहेत ते करण्याचा हेतु, सुधारलेला मसुदा वाचल्यावर लक्षांत येईल. त्या खेरीज आणखी कांहीं मजकुराचे फेरफार केले आहेत ते येणे प्रमाणें:—

वस्तीची गणती करण्याची सूचना देणें ती केवळ इलाक्यांतले मुख्य शहरांतील भाषांतच प्रसिद्ध करूं नये; परंतु ज्या ज्या शहरांतील किंवा तुकडींतील वस्तीची गणती करण्याची असेल त्या त्या शहरांत किंवा तुकडींत जी भाषा लोक बोलत असतील त्या भाषेंतही प्रसिद्ध करावी, आणि वर्तमानपत्रांत प्रसिद्ध करून दवंडी पिटवूनही जाहीर करावी. या प्रमाणें पहिले कलमांत फेरफार केला आहे.

शिक्षा झाली आतां वस्तीचें पत्रक भरून देण्याचें मला अवश्य राहिलें नाहीं आणि मी भरून देत नाहीं असें, ५ वे किंवा ६ वे कलमावरून कोणा मनुष्यास दंड झाला असेल तो कदाचित् म्हणेल या करितां कमिटीनें त्या दरएक कलमाचे शेवटीं खालीं लिहिल्या प्रमाणें विशेष ठराव वाढविला आहे म्हणजे गुन्हेगार दुराग्रह करील तर तो बरोबर पत्रक भरून देई तों पर्यंत त्यास अटकेंत ठेवावा असा विशेष ठराव वाढविला आहे.

५ वे कलमांत कामचालविण्याचे रीतीविषयीं जो मजकूर होता तो काढून टाकला आहे. ७ वे कलमांत थोडका फेरफार केल्यावरून त्या मजकुराची गरज राहिली नाहीं.

५ वें व ७ वें कलम सुधारल्यावरून अटकवून ठेवण्याचा अधिकार दिला आहे तो, दंड करण्याच्या ज्या माजिस्त्रेटास अधिकार असेल त्यासच असावा असा आणखी ठराव ७ वे कलमांत वाढविला आहे.

याप्रमाणें मसुदा फिरविला आहे तो मंजूर करावा असें कमिटीचें म्हणणें आहे.

(सही) आर्चिबाल्ड डेविड राबर्टसन.
" वुइलियम बारिंगटन ट्रिस्ट्राम.
" रस्तमजी जमसेटजी जीजीभाई.
" जगन्नाथ शंकरशेठ.

मुकाम मुंबई,
तारीख २५ वी मार्च सन १८६३ इसवी.

MARATHI TRANSLATION

OF

Bill for taking a Census of the Bombay Presidency.

मुंबई प्रेसिडेन्सींतील वस्तीची गणती करण्याविषयींचे आक्टाचा मसुदा.

उद्देश. मुंबई शहरांत व मुंबई प्रेसिडेन्सीचे ताब्यांतील जिल्ह्यांत व शहरांत व गांवांत राहाणारे लोकांची गणती करण्याचें काम सुलभ करण्याविषयीं बंदोबस्त करणें योग्य आहे यास्तव खालीं लिहिल्याप्रमाणें ठरविलें आहे:—

गणतीचे कामाची देखरेख ठेवण्यासाठीं अंमलदार नेमणें व त्यांच्या नेमणुका प्रसिद्ध करणें.

१. मुंबई शहरांत व शहराबाहेरले वस्तींत राहाणारे लोकांची किंवा मुंबई प्रेसिडेन्सीचे हद्दींतील कोणतेही जिल्ह्यांत किंवा शहरांत किंवा गांवांत राहाणारे लोकांची गणती करण्याचें आपणास जेव्हां जेव्हां जरूर वाटेल तेव्हां तेव्हां ती कायद्याविषयीं अखत्यार देऊन हुकूम करण्याचा अधिकार, आणि कोणते दिवशीं किंवा कोणत्या दिवसांचे आंत सदई प्रकारची गणती करावी तो दिवस किंवा ते दिवस नेमण्याचा अधिकार, आणि त्या कामाची देखरेख ठेवण्यासाठीं एक किंवा अधिक अंमलदार नेमण्याचा अधिकार मुंबई प्रेसिडेन्सीचे गवरनर इन् कौन्सिलास आहे; परंतु असें ठरविलें आहे कीं, सदई प्रमाणें गणती करण्याचे इराद्याबाबद व ती ज्या दिवशीं किंवा दिवसांचे आंत करण्याचा इरादा केला असेल त्या दिवसाबाबद किंवा दिवसांबाबद व त्या कामाची देखरेख ठेवण्यासाठीं नेमलेले अंमलदाराचे किंवा अंमलदारांचे नांवांबाबद व इतर सर्व जरूरीचे गोष्टींबाबद नोटीस (म्हणजे सूचना) सदई प्रकारची गणती शुरू करण्याचे निदान एक महिना अगोदर मुंबई येथील

सरकारी ग्याझेटांत आणि गवरनर इन् कौन्सिलास योग्य वाटतील त्या इंग्रजी व शहराचे किंवा जिल्ह्याचे भाषेंतील वर्तमानपत्रांत छापून प्रसिद्ध केली पाहिजे. आणि ज्या शहरांतील व गांवांतील व जागेंतील वस्तीची गणती करण्याची असेल त्या शहरांत व गांवांत व जागेंत दवंडी पिटवून ती सूचना प्रसिद्ध करावी.

२. सदर्हू प्रकारचे गणतीचे कामाची देखरेख ठेवण्यासाठीं नेमलेले अंमलदारानें किंवा अंमलदारांनीं गवरनर इन् कौन्सिलाचे हुकुमाप्रमाणें सदर्हू प्रकारची गणती करण्याचे कामा करितां आपणास जरूर वाटतील तितके मोजणीदार नेमावे, व इतर बंदोबस्त करावा. सदर्हू प्रमाणें नेमलेले अंमलदारांचीं कामें.

३. या आक्टा अन्वयें नेमलेले प्रत्येक मोजणीदारास किंवा ताब्यांतील इतर अंमलदारास हुकूम झाला असेल त्याप्रमाणें त्याणें आपले तुकडींतील प्रत्येक घरीं किंवा राहाण्याचे जागीं खालीं लिहिलेले वेळाचे निदान चार दिवस अगोदर सरकारानें पसंत केलेले नमुन्याप्रमाणें व मजकुराचें पत्रक खालीं लिहिलेले कारणासाठीं द्यावें, म्हणजे वस्तीचीं भरलेलीं पत्रकें जमा करण्याचा वेळ नेमिला असेल त्या वेळाचे निदान चार दिवस अगोदर त्या घराचे किंवा राहाण्याचे जागेचे मालकानें किंवा भाडेकऱ्यानें किंवा मुख्य उपभोग घेणारानें भरून सही करून देण्यासाठीं द्यावें. पत्रकें राहाण्याचे घरीं द्यावीं, व उपभोग घेणारांनी तीं पत्रकें भरून व त्यांवर सह्या करून मोजणीदारांस द्यावीं.

४. या आक्टाचे आधारानें दिलेले प्रत्येक पत्रकांत खालीं लिहिलेले अंमलदाराचें किंवा अंमलदारांचीं नांवें असावीं म्हणजे, ज्या जिल्ह्यांत किंवा शहरांत किंवा जागेंत सदर्हू प्रकारचें पत्रक दिलें असेल त्या जिल्ह्यांतील किंवा शहरांतील किंवा जागेंतील वस्तीची गणती करण्याचे कामाच्या बंदोबस्त किंवा देखरेख ठेवण्याच्या सरकारानें ज्या अंमलदारास किंवा ज्या अंमलदारांस अधिकार दिला असेल त्याचें नांव किंवा त्यांचीं नांवें असावीं. देखरेख ठेवणारे अंमलदारांचीं नांवें पत्रकावर असावीं.

५. आपले घरीं किंवा राहाण्याचे जागीं दिलेलें सदर्हू प्रकारचें पत्रक बरोबर भरून त्यावर सही करण्यास कोणी मनुष्य बुद्ध्या हयगय करील किंवा नाहीं म्हणेल अथवा तें पत्रक मागितलें असतां वस्ती मोजणारास किंवा इतर अंमलदारास परत करण्यास हयगय करील किंवा नाहीं म्हणेल तर तो मनुष्य दोनशें रुपयांपर्यंत दंडास पात्र होईल आणि तो, पत्रक बरोबर भरून त्यावर सही करून देई तोंपर्यंत त्यास अटकवून ठेवण्याचाही अधिकार आहे. पत्रकें बरोबर भरून त्यांवर सही करण्यास हयगय केली किंवा नाहीं म्हटलें असतां शिक्षा होईल ती.

६. अमुक पत्रकांत व्यंग आहे किंवा तें बरोबर भरलें नाहीं असें सदर्हू प्रकारचीं पत्रकें जमा करण्याचे कामावर ठेवलेले मोजणीदारास किंवा ताब्यांतील इतर अंमलदारास वाटेल तर तें पत्रक ज्या घराचें किंवा राहाण्याचे जागेचें असेल त्या घराचे किंवा जागेचे उपभोग घेणारास तें परत करावें, आणि २४ कलाकांत तें योग्य रीतीनें भरून किंवा नीट करून घ्यावें पत्रकें बरोबर भरलीं नसतील तीं परत करावीं.

म्हणून त्यास एक लिहिलेली किंवा छापलेली नोटीस (सूचना) ही द्यावी, आणि सदर्हू प्रकारच्या उपभोग घेणारा तें पत्रक सदर्हू प्रमाणें भरून देण्यास किंवा नीट करून देण्यास चुकेल तर त्या गोष्टीची त्याजवर शाबिती झाली असतां तो दोनशें रुपयां पर्यंत दंडास पात्र होईल, आणि तो, पत्रक बरोबर भरून त्याजवर सही करून देई तों पर्यंत त्यास अटकवून ठेवण्याचा ही अधिकार आहे.

आणि तों नीट करावीं न केलीं तर शिक्षा होईलती.

७. या आक्टाविरुद्ध केलेले कोणतेही गुन्ह्याबाबद आणि या आक्टांतील ठरावा अन्वयें केलेला दंड वसूल करण्या बाबद कोणतेही मनुष्यावर काम चालविणें तें मुंबई शहरांत वटापूंत सन १८५६ चे १३ वे आक्टांत व सन १८६० चे ४८ वे आक्टांत सांगितलेले रीती प्रमाणें चालवावें, आणि ज्या जिल्ह्यांत फौजदारी इनसाफाचें काम चालविण्याचे रीती विषयींचा कायदा चालू असेल त्या जिल्ह्यांत कोणतेही माजिस्त्रेटाकडे फिर्याद झाली असतां दंड घेण्याविषयीं किंवा कमी करण्याविषयीं सदर्हू कायद्यांत व हिंदुस्थानच्या अपराध्यांस शिक्षा करण्याविषयीं कायदा आहे त्यांत नियम सांगितले आहेत ते नियम या आक्टा अन्वयें केलेले दंडास लागू होतील असें समजावें, आणि पांचवे व साहावे कलमांतील ठरावा अन्वयें कोणा मनुष्यास अटकवून ठेवणें तें या आक्टांत सांगितलेले दंड करण्याचा ज्या माजिस्त्रेटास अधिकार असेल त्या माजिस्त्रेटानें हुकूम केला असेल तरच अटकवून ठेवावें.

या आक्टाअन्वयें काम चालविणें तें कोणत्या रीतीनें चालवावें.

(True Translation)
VENAYEK WASSOODEW,
Oriental Translator to Government.

GUJARATI TRANSLATION

OF

Report of the Select Committee appointed to consider and report upon a "Bill for taking a Census of the Bombay Presidency."

મસુદામાં કમિટીએ કેટલાએક શબ્દોનો ફેરફાર કર્યો છે તે કરવાની મતલબ સુધારેલો મસુદો વાંચ્યાથી ધ્યાનમાં આવશે. એ શિવાય વળી કોઈ મજકુરમાં ફેરફાર કર્યો છે તે હેઠળ પ્રમાણે:-

વસ્તીની ગણતરી કરવાની સુચના આપવી તે ફકત ઈલાકાના મુખ્ય શેહેરોની ભાષામાંજ પ્રસિદ્ધ કરવી નહીં. પણ જે જે શેહેરની અથવા તુકડીની વસ્તીની ગણતરી કરવાની હોય તે તે શેહેરમાં અથવા તુકડીમાં જે ભાષા લોકો બોલતા હોય તે ભાષામાં પણ પ્રસિદ્ધ કરવી. અને વર્તમાન પત્રમાં પ્રસિદ્ધ કરીને દાંડી પીટાવીને પણ જાહેર કરવી. આ પ્રમાણે ૭ મી કલમમાં ફેરફાર કર્યો છે.

શિક્ષા થઈ હવે વસ્તીનું પત્રક ભરી આપવાની મને ખબર નથી અને હું ભરી આપતો નથી એવું જે માણસને ૪ મી તથા ૬ ઠ્ઠી કલમ ઉપરથી દંડ થયો હોય તે કદાપી કહે વાસ્તે કમિટીએ તે દર કલમને છેવટે હેઠળ લખ્યા પ્રમાણે વિશેષ ઠરાવ વધાર્યો છે એટલે ગુન્હેગાર હઠ કરે તો તે બરાબર પત્રક ભરી આપે ત્યાંહાં સુધી તેને અટકાવી રાખવો એવો વિશેષ ઠરાવ વધાર્યો છે.

૪ મી કલમમાં કામ ચલાવવાની રીતી બાબત જે મજકુર હતો તે કાહાડી નાખ્યો છે. ૭ મી કલમમાં થોડોએક ફેરફાર કર્યો છે તેથી તે મજકુરની ગરજ રહી નહીં.

૫ મી તથા ૭ મી કલમ સુધાર્યાથી અટકાવી રાખવાનો અધિકાર આપ્યો છે તે, હુકમ કરવાનો જે માજિસ્ટ્રેટને અધિકાર હોય તેનેજ આપવો એવો વિશેષ ઠરાવ ૭ મી કલમમાં વધાર્યો છે.

આ પ્રમાણે મસુદો ફેરવ્યો છે તે મંજૂર કરવો એવું કમિટીનું કેહેવું છે.

(સહી) આર્ચિબાલ્ડ ડેવિડ રાબર્ટસન.

" વિલિયમ જારિંગટન ટ્રિસ્ટ્રામ.

" રુસ્તમજી જમશેદજી જીજીભાઈ.

" જગંનાથ શંકરશેટ.

મુકામ મુંબઈ,
તારીખ ૨૫ મી માર્ચ સન ૧૮૬૩ ઈસવી.

GUJARATI TRANSLATION

OF

Bill for taking a Census of the Bombay Presidency.

मुंबई प्रेसिडेन्सीनी वस्तीनी गणतरी करवा बाबतना आक्टनो मसुदो.

उदेश.

मुंबई शेहेरमां तथा मुंबई प्रेसिडेन्सीना ताबामांना जिल्लाओमां तथा शेहेरोमां तथा गामोमां रेहेनारा लोकोनी गणतरी करवानुं काम वखतोवखत करवा बाबतनो बंदोबस्त करवो योग्य छे; वास्ते हेठळ लख्या प्रमाणे ठराव्युं छे:—

गणवाना कामनी तपास राखवासारु अंमलदारो नेमीने तेओनी नेमणूक प्रसिद्ध करवा बाबत.

१. मुंबई शेहेरमां तथा शेहेरना पासे रेहेनारा लोकोनी, अथवा मुंबई प्रेसिडेन्सीनी हद्दमांहेला कोई जिल्लामां अथवा शेहेरमां अथवा गाममां रेहेनारा लोकोनी गणतरी करवानुं पोताने ज्यारे ज्यारे जरुर जणाय त्यारे गणतरी करवानो अखत्यार आपीने हुकम करवाने, अने कये दहाडे अथवा कया कया दहाडानी अंदर सदरहू गणतरी करवी ते दहाडो अथवा दहाडा ठरावावाने, अने ते कामनी तपास राखवासारु एक अथवा वधारे अंमलदार नेमवाने मुंबई प्रेसिडेन्सीना गवरनर इन कौन्सिल मुखत्यार छे; पण एवुं ठराव्युं ठराव्युं छे के सदरहू प्रमाणे गणतरी करवाना इरादा बाबत तथा ते गणतरी जे दहाडे अथवा जे दहाडानी अंदर करवानो इरादो कर्यो होय ते दहाडा अथवा दहाडाओ बाबत तथा ते कामनी तपास राखवा सारु जे अंमलदार अथवा अंमलदारो नेम्या होय तेओना नाम बाबत तथा बीजी सघळी जरुरनी वातो बाबत नोटीस (एटले सुचना) सदरहू गणतरी करवा मांड्या पेहेलां नेहान एक महिनो आगमच मुंबईना सरकारी ग्याझेटमां अने गवरनर इन कौन्सिलनी नजरमां आवे ते अंग्रेजी तथा शेहेरनी तथा जिल्लानी भाषाना वर्तमानपत्रमां छपावीने प्रसिद्ध करवी जोईए. अने जे शेहेरनी तथा गामनी तथा नगानी वस्तीनी गणतरी करवानी होय ते शेहेरमां तथा गाममां तथा नगामां ढोंडी पीटावीने ते सुचना प्रसिद्ध करवी.

सदरहू प्रमाणे नेमेला अंमलदारोनुं काम.

२. सदरहू गणतरीना कामनी तपास राखवासारु जे अंमलदार अथवा अंमलदारो नेम्या होय तेओए गवरनर इन कौन्सिलना हुकम प्रमाणे सदरहू गणतरी करवाना कामसारु पोताने जरुर जणाय तेटला गणतरी करनारा नेमवा, तथा बीजो बंदोबस्त करवो.

रेहेवाना घरमां पत्रको आपवां अने लोक करनाराओए ते पत्रक भरीने तेउपर सही करीने गणतरी करनाराओने आपवां.

३. आ आक्ट प्रमाणे नेमेला दरेक गणतरी करनारने अथवा ताबामांना बीजा अंमलदारने हुकम थयो होय ते प्रमाणे तेणे पोतानी कुडकीमांना दरेक घेर अथवा रेहेवानी जगाए हेठळ लखेला वखते पेहेला नेहान चार दहाडा आगमच सरकारे पसंद करेला नमुना प्रमाणे

तथा मळनारनुं पत्रक कोईपण ठेकाणे आपेलां कागळ तेने आपवुं जोईये. वळी जे ठेकाणे ते पत्रक वहेंचवामां वखत मुकरर करेलो होय ते वखते [illegible] अथवा रेहे-वानी जगाना धणीने अथवा भाडुत अथवा मुख्य भोगवटो करनारे लखीने सही करी आपवा सारू आपवुं.

४. आ आक्टना आधारथी जारी थएला दरेक पत्रकमां कोहेणां तजवीजनां अमलदारनुं नाम अथवा अमलदारोनां नामो जोईये. जे जे जिल्हामां अथवा शेहेरमां अथवा जगामां सरहूं पत्रक आप्युं होय ते जिल्हानी अथवा शेहेरनी अथवा जगानी वस्ती गणवाना कामनो बंदोबस्त अथवा तपास राखवानो सरकारे जे अमलदारने अथवा अमलदारोने अधिकार आप्यो होय तेनुं नाम अथवा तेओनां नाम जोईये.

तपास राखनारा अमलदारोनां नामो पत्रकउपर जोईये.

५. पोताने घेर अथवा रेहेवानी जगामां सरहूं पत्रक आप्युं होय ते बराबर लखीने ते उपर सही करवानी कोई मांणस जाणी जोईने गफलत करशे अथवा ना केहेशे अथवा ते पत्रक माग्या पछी वस्ती गणनारने अथवा बीजा अमलदारने पाछुं आपवानी गफलत करशे अथवा ना केहेशे तो ते मांणस [illegible] रुपिया सुधी दंडने लायक थशे. अने ते पत्रक बराबर लखीने ते उपर सही करी आपे त्यांहां सुधी तेने अटकावी राखवानो पण अधिकार छे.

पत्रक बराबर लखीने ते उपर सही करवानी गफलत करशे अथवा ना केहेशे तो शिक्षा थशे.

६. कोई पण पत्रकमां भूल छे अथवा ते बराबर लख्युं नथी अेवुं सरहूं प्रकारनां पत्रको अेकठां करवानां काम उपर राखेला [illegible] अथवा [illegible] अमलदारनी नजरमां आवे तो ते पत्रक जे घरनुं अथवा रेहेवानी जगानुं होय ते घरनो अथवा जगानो भोगवटो करनारने पाछुं आपवुं, अने २४ कलाकमां ते योग्य रीते लखीने अथवा दुरस्त करीने आपवानी तेने अेक लखेली अथवा छापेली नोटीस (अेटले सूचना) पण आपवी. अने ते भोगवटो करनार ते पत्रक, उपर कह्या प्रमाणे लखी आपवाने अथवा दुरस्त करी आपवाने चुकशे तो ते वात साबित थया पछी ते २०० रुपिया सुधी दंडने लायक थशे. अने ते पत्रक बराबर लखीने ते उपर सही करी आपे त्यांहां सुधी तेने अटकावी राखवानो पण अधिकार छे.

पत्रको बराबर लख्यां नहीं होय ते पाछां आपवां.

अने ते दुरस्त करवां, दुरस्त नहीं करशे तो शिक्षा थशे.

७. आ आक्ट विरुद्ध करेला हरकोई गुन्हा बाबत अने आ आक्टना ठराव प्रमाणे करेलो दंड वसूल करवा बाबत कोई मांणस

आ आक्ट प्रमाणे काम चलाववुं ते रीतीनुं ठराववुं.

ઉપર કામ ચલાવવું પડે તે મુંબઈ શેહેર તથા ટાપુમાં સન ૧૮૫૬ના ૧૩ માં આક્ટમાં તથા સન ૧૮૬૦ના ૪૮ મા આક્ટમાં કહેલી રીતે ચલાવવું, અને જે જે જિલ્લામાં ફોજદારી ઈન્સાફનું કામ ચલાવવાની રીત બાબતનો કાયદો ચાલુ હોય તે તે જિલ્લામાં હર કોઈ માજિસ્ટ્રેટ આગળ ફરિયાદ થઈ હોય તો દંડ લેવા બાબત અથવા ચોકી કરવા બાબત સદરહૂ કાયદામાં તથા હિંદુસ્થાનનો ફોજદારી કાયદામાં નિયમો કહ્યા છે તે નિયમો આ આક્ટ પ્રમાણે કરેલા દંડને લાગૂ થશે એમ સમજવું. અને પાંચમી તથા છઠી કલમના ઠરાવ પ્રમાણે કોઈ માણસને અટકાવી રાખવો તે આ આક્ટમાં કહેલો દંડ કરવાનો જે માજિસ્ટ્રેટને અધિકાર હશે તે માજિસ્ટ્રેટે હુકમ કર્યો હોય તો તે અટકાવી રાખવો.

(True Translation)

VENAYEK WASSOODEW,

Oriental Translator to Government.